

TARBIYAVIY ISHLARNI BOSHQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Yulduz Yerkinova

Alfraganus universiteti 1-bosqich magistri

erkinovay7@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirishning nazariy, metodologik va amaliy jihatlari keng va chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda tarbiyaviy ishlarni boshqarish tushunchasining mazmun-mohiyati, uning ta'lim tizimidagi o'рни hamda shaxs kamolotini ta'minlashdagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, tarbiyaviy ishlarni boshqarishda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi asoslab berilgan. Maqolada tarbiyaviy ishlarni samarali tashkil etish va boshqarishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari, monitoring va baholash mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari ochib berilgan. Tarbiya jarayonini boshqarishda oila, mahalla va jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish masalalari alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega yo'nalish sifatida tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirishga doir ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tarbiyaviy ishlar, tarbiyaviy boshqaruv, ta'lim muassasasi, tarbiya jarayoni, monitoring va baholash, pedagogik yondashuv.

Аннотация В данной научной статье всесторонне и системно раскрываются теоретико-методологические основы управления воспитательной деятельностью в образовательных учреждениях, ее содержание, структура и пути повышения эффективности. На основе научных источников анализируется роль современных педагогических подходов, инновационных технологий, механизмов мониторинга и оценки в управлении воспитательным процессом. Особое внимание уделяется вопросам взаимодействия образовательного учреждения с семьей, махаллей и общественностью.

Ключевые слова: воспитательная работа, управление, образовательное учреждение, воспитательный процесс, мониторинг, педагогический подход.

Annotation This scientific article provides a comprehensive and systematic analysis of the theoretical and methodological foundations of managing educational and upbringing activities in educational institutions. The content, structure, and ways to improve the effectiveness of educational management are examined. Based on scholarly sources, the role of modern pedagogical approaches, innovative technologies, monitoring, and evaluation mechanisms is analyzed. Particular attention is paid to cooperation between educational institutions, families, and the community.

Key words: *educational work, management, educational institution, upbringing process, monitoring, pedagogical approach.*

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy vazifalardan biri – **ma'naviy yetuk, ijtimoiy mas'uliyatli, mustaqil fikrlovchi va raqobatbardosh shaxsni** tarbiyalashdan iboratdir. Ushbu vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirishda tarbiyaviy ishlarning mazmuni, shakli va samaradorligi bilan bir qatorda, ularni boshqarish jarayonining qay darajada ilmiy asoslanganligi muhim ahamiyat kasb etadi [1]. Chunki tarbiya jarayoni o'z-o'zidan emas, balki aniq maqsadga yo'naltirilgan, izchil va tizimli boshqaruv asosida samarali kechadi. Bugungi globallashuv, axborot oqimining keskin kuchayishi hamda ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida yosh avlod tarbiyasiga qo'yilayotgan talablar yanada ortib bormoqda. Shu jihatdan, ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini zamon talablariga mos holda takomillashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda [2]. Tarbiyaviy ishlar faqat ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar majmui bo'lib qolmasdan, balki shaxsning axloqiy, ijtimoiy, huquqiy va fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi murakkab pedagogik jarayondir. Mazkur jarayonning samaradorligi esa, avvalo, boshqaruv mexanizmlarining to'g'ri yo'lga qo'yilganligiga bog'liqdir [3]. Shu boisdan, tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish yo'llari va usullarini ilmiy asosda o'rganish ushbu maqolaning asosiy maqsadini tashkil etadi. Tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonining nazariy asoslari. Tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayoni pedagogika fanining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u pedagogik menejment nazariyasi bilan uzviy bog'liqdir. Ilmiy adabiyotlarda tarbiyaviy ishlarni boshqarish tushunchasi tarbiya jarayonini maqsadga yo'naltirilgan holda rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, nazorat qilish va tahlil etish faoliyati sifatida talqin etiladi [3]. Ushbu jarayonning bosh maqsadi ta'lim oluvchilarda ijtimoiy faollik, axloqiy barqarorlik, fuqarolik mas'uliyati va milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni shakllantirishdan iboratdir. Tarbiyaviy ishlarni boshqarishning nazariy asoslari, avvalo, tarbiya nazariyasi va ta'limni boshqarish konsepsiyalariga tayangan holda shakllanadi. Mazkur asoslar tarbiya jarayonini tasodifiy faoliyat emas, balki ilmiy asoslangan, uzluksiz va tizimli jarayon sifatida tashkil etishni taqozo etadi [4]. Shu nuqtai nazardan, tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayoni quyidagi asosiy funksiyalarni o'z ichiga oladi: rejalashtirish, tashkil etish, rahbarlik, nazorat va tahlil. Shuningdek, tarbiyaviy ishlarni boshqarishda shaxsning yosh, individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa tarbiya jarayonini boshqarishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning nazariy asoslarini mustahkamlaydi [6]. Tarbiyaviy ishlarni boshqarishda zamonaviy yondashuvlar. Hozirgi davrda tarbiyaviy ishlarni boshqarish an'anaviy yondashuvlar bilan cheklanib qolmasdan, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida amalga oshirilishini talab etadi. Jumladan, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va innovatsion

yondashuvlar tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tizimli yondashuv tarbiyaviy ishlarni yagona maqsadga bo'ysundirilgan, o'zaro bog'liq va uzviy jarayon sifatida tashkil etishni nazarda tutadi [5]. Ushbu yondashuvda tarbiyaviy ishlarning mazmuni, shakllari va usullari bir-biri bilan uyg'unlikda olib boriladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv esa har bir ta'lim oluvchini tarbiya jarayonining faol subyekti sifatida qarashni taqozo etadi. Bu yondashuvda o'quvchi yoki talabaning qiziqishlari, ehtiyojlari va imkoniyatlari inobatga olinadi [6]. Kompetensiyaviy yondashuv tarbiya jarayonida hayotiy ko'nikmalar, ijtimoiy moslashuv va amaliy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatlidir. Innovatsion yondashuv esa zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli vositalardan foydalanishni taqozo etadi [7].

Tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish yo'llari.

Tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish ta'lim muassasalarida tarbiya samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim strategik vazifa hisoblanadi. Ushbu jarayonni takomillashtirish bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi.

Avvalo, tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish tizimini takomillashtirish zarur. Rejalashtirish jarayonida ta'lim muassasasining umumiy maqsadlari, tarbiyaviy konsepsiyasi hamda ta'lim oluvchilarning ehtiyojlari hisobga olinishi lozim [8].

Ikkinchidan, boshqaruvning normativ-huquqiy asoslarini mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat ta'lim siyosati, qonun va qarorlar asosida tarbiyaviy ishlarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish tarbiya jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi [2].

Uchinchidan, pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirish orqali tarbiyaviy ishlarni boshqarish samaradorligini yuksaltirish mumkin. Bu borada malaka oshirish, metodik seminarlar va tajriba almashish muhim rol o'ynaydi [9]. Tarbiyaviy ishlarni boshqarishda samarali usullar va texnologiyalar. Tarbiyaviy ishlarni boshqarishda samarali usullar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, monitoring va diagnostika usullari orqali tarbiya jarayonining holatini aniqlash va baholash mumkin [10]. Monitoring jarayoni tarbiyaviy ishlarning samaradorligini doimiy kuzatib borish, aniqlangan kamchiliklarni o'z vaqtida bartaraf etish imkonini beradi. Diagnostika esa ta'lim oluvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojlanish darajasini aniqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, loyiha faoliyati, treninglar, davra suhbatlari va ijtimoiy loyihalar tarbiyaviy ishlarni boshqarishda samarali texnologiyalar sifatida e'tirof etiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish esa tarbiyaviy ishlarni boshqarishda ochiqlik va shaffoflikni ta'minlaydi [11].

Xulosa qilib aytganda, tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimida shaxs tarbiyasini samarali tashkil etishning muhim sharti hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarbiyaviy ishlar faqat an'anaviy yondashuvlar asosida emas, balki tizimli, shaxsga yo'naltirilgan

va innovatsion yondashuvlar uyg'unligida boshqarilgandagina yuqori natijalarga erishish mumkin. Maqolada tahlil qilingan ilmiy manbalar asosida tarbiyaviy ishlarni boshqarishda strategik rejalashtirish, monitoring va baholash mexanizmlarini takomillashtirish, pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish hamda oila, mahalla va jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish zarurligi asoslab berildi. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish tarbiyaviy ishlarni boshqarishda shaffoflik va samaradorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilishi aniqlandi. Shuningdek, tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish nafaqat ta'lim muassasalarining ichki faoliyati, balki jamiyatning umumiy ma'naviy muhitiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va amaliy ishlar uzluksiz davom ettirilishi, ilg'or pedagogik tajribalar ommalashtirilishi maqsadga muvofiqdir. Mazkur maqolada bayon etilgan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni boshqarish jarayonlarini yanada takomillashtirishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim va tarbiya – taraqqiyot poydevori. – Toshkent, 2020.
3. Abduqodirov A.A. Pedagogik menejment. – Toshkent: Fan, 2016.
4. Slastyonin V.A. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2018.
5. Xodjayev B.X. Ta'limni boshqarish nazariyasi. – Toshkent, 2019.
6. Yakimanskaya I.S. Lichnostno-oriyentirovannoe obuchenie. – Moskva, 2017.
7. Klarin M.V. Innovatsion pedagogika. – Moskva, 2019.
8. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni. – Toshkent, 2020.
9. Mamajanova R. Oila pedagogikasi. – Toshkent, 2021.
10. Zimnyaya I.A. Pedagogik diagnostika. – Moskva, 2016.
11. UNESCO. Education Management and ICT. – Paris, 2019.
12. Tarbiyada mehr-oqibat, hurmat va e'tiqod qadriyatlari Mustafayeva Xulkar Utkir qizi JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH <https://spaceknowladge.com/>
13. Zamonaviy ta'limda tarbiya ishlarini boshqarish konsepsiyalari Omarova Sabina Serik qizi Jurnal Научный Фокус <https://nauchnyimpuls.org/>